

fuisse sanctificata ex meritis Christi prævisis, sed ex meritis hominis in communi. Alii dicunt fuisse Christum prævisum, ut est hic homo in hac humanitate subsistens, non tamen ut nasciturus ex B. Maria, quia hoc quid posterius est, quia hic homo non pendet essentialiter ex hac matre. Sed melius dicitur, illo argumento ad summum probari, Virginem non fuisse electam ut esset mater Dei propter sua merita prævisa; non tamen probari in executione non potuisse mereri illam dignitatem, quia in re prius habuit gratiam et bona opera, quam ex ea Deus incarnaretur, quamvis illammet gratiam et bona opera haberit ex meritis ejusdem filii sui prævisis in divina prædefinitione.

6. *Objectio.* — *Responsio.* — Sed urgebis, quia si ante omnia merita Virginis præordinavit Deus incarnationem in hac humanitate, ergo in corpore ex hac individua materia formata; sed non meruit Virgo habere illam individuam materiam ita sibi conjunctam, ut necessarium erat ad filii conceptionem, quia hoc potius pertinebat ad ordinem naturalium effectuum et causarum, quam ad rationem meriti. Respondet primum, dici posse non fuisse necessarium hoc mereri, sed potius præsupponi ad meritum, sicut natura supponitur gratiae. Itaque omnes causæ naturales ita fuerunt dispositæ, ut tandem fieret quod illa pars materiae esset sub forma purissimi sanguinis, quo supposito, ipsa promeruit ut ex suis purissimis sanguinibus Deus carnem assumeret. Deinde dici potest, sicut temporalia possunt cadere sub meritum in ordine ad spiritualia, ita Virginem potuisse mereri ut illamet materia, ex qua Christus erat formandus, prius esset materialis pars sui corporis, seu sanguinis.

QUÆSTIO III.

DE MODO UNIONIS EX PARTE PERSONÆ ASSUMEN-
TIS, IN OCTO ARTICULOS DIVISA.

Deinde considerandum est de unione ex parte personæ assumentis.

Et circa hoc queruntur octo:

Primo, utrum assumere conveniat persone divinae.

Secundo, utrum assumere conveniat naturæ divinae.

*Tertio, utrum natura possit assumere, ab-
tracta personalitate.*

Quarto, utrum una persona possit assumere sine alia.

*Quinto, utrum quælibet persona possit assu-
mere.*

*Sexto, utrum plures personæ possint assu-
mere unam numero naturam.*

Septimo, utrum una persona possit assumere duas numero naturas.

*Octavo, utrum magis fuerit conveniens de
persona Filii Dei, quod assumpserit humanam
naturam, quam de alia persona divina.*

Explicata essentia hujus unionis seu incarnationis, incipit D. Thomas de extremis age-
re, quæ ad hanc mirabilem conjunctionem convenerunt, et in hac quæstione tractat de persona assumente; in sequenti vero de na-
tura assumpta. Et quamvis præcipue intendat explicare mysterium, prout factum est, ut perfectius tamen et exactius ratio ejus intel-
ligatur, alios modos inquirit, quibus de pot-
tentia absoluta fieri posset, et hæc sunt duo præcipua capita de quibus in hac quæstione disputandum est. Quoniam vero totius materiae hujus intelligentia pendet ex cognitione subsistentiæ, vel existentiæ divinæ, quæ formaliter est terminus hujus unionis, ideo ope-
ræ pretium duco ante expositionem litteræ D. Thome disputationem præmittere, in qua quid utraque harum sit, breviter tradamus.

DISPUTATIO XI,

In quinque sectiones distributa.

DE DIVINA EXISTENTIA ET SUBSISTENTIA.

Supponimus imprimis, ex iis quæ in disputationibus metaphysicis, de existentiæ et subsistentiæ creaturarum dicuntur, communem rationem, seu significationem horum nominum, quia licet analogice de Deo et creaturis dicantur, tamen ratio nominum eadem est. Itaque nomine existentiæ intelligimus illud eses, quod res habet ut sit aliquid in actu, seu actualis entitas distincta ab ente, quod tantum est in potentia objectiva, actu vero non est, seu nihil est; nomine vero subsistentiæ intel-
ligimus modum per se existendi. Supponimus deinde id, quod nostræ fidei fundamen-
tum est, in Deo quidem tres personas, unam vero naturam seu essentiam reperiri, unde in disputationem cadit, pertinaciter existen-
tia et subsistentia in Deo ad unionem essen-
tiæ, an contra ad Trinitatem personarum, vel deum ad utrumque. Quæ disputatio quam-

DISPUTAT. XI. SECT. I.

vis revera materiae de Trinitate sit propria, quia tamen misterium, de quo agimus, sine illa intelligi non potest, ab hoc loco aliena censenda non est, cum præsertim a Theologis magna ex parte hoc loco discutiatur.

SECTIO I.

Utrum sit in Deo unum esse existentiæ absolutum et essentiale.

1. Ratio dubitandi sit, quia in natura substantiali idem est, formaliter etiam et secundum rationem, existentiæ et subsistentiæ, quia de intrinseco conceptu existentiæ substantialis est, ut sit ipsum esse per se, quod est esse subsistentiam; sed non est in Deo unum esse subsistentiæ absolutum, ut infra tractabitur; ergo. Propter hanc rationem novi quidam Theologi de re ista cœperunt dubitare, non quidem quod essentia divina in re distinguitur a sua existentiæ saltem realiter, est enim de fide certum apud Catholicos, et inter philosophos evidens, in Deo non esse compositionem ex esse et essentiæ, atque adeo in re existentiæ Dei esse suum esse, ut in 1 part. latius tractatur; sed quia cum hac simplicitate seu identitate stat in Deo unum esse absolutum, et alterum respectivum, ut patet de existentiæ et persona, ideo isti Theologi ausi sunt dubitare an ita se habeant divina existentiæ et existentiæ; imo quidam eorum ausi sunt ita sentire et docere, et consequenter negare in Deo absolutum esse existentiæ, et solum ponere tres existentiæ relativas, ita ut sicut aliquorum opinione humanitas in Christo non habet propriam existentiæ creatam, sed formaliter existere dicitur per existentiæ Verbi divini, ita divina natura secundum rationem præcisa, et abstracta a relationibus, non intelligatur habere existentiæ increata, sed in unaquaque persona existere per propriam illius relationem. Quæ quidem sententia non minus est falsa quam nova.

2. *In Deo una existentiæ absoluta et essentiæ.* — Dico igitur in Deo esse unum esse existentiæ absolutum et essentiæ commune tribus personis. Quæ veritas tam certa mihi videtur, ut sine temeritate, et fortasse etiam sine errore negari non possit; nam primum in ea convenienter omnes Theologi, statim sect. 3 et 4 citandi, et præsertim D. Thom. in ea est frequentissimus, nihil enim frequentius docet quam ipsum esse, seu existere, esse ipsam essentiam Dei, et loquitur non identice, sed formalissime, ut idem sit dicere esse

essentiam, seu esse de essentia, seu esse prædicatum essentiale Dei, quod egregie probat 1 p., q. 3, art. 4, et ex hac perfectione colligit eadem 1 p., q. 4, art. 2, q. 6, art. 3, q. 7, art. 1, et in aliis sequentibus, et in q. 13, art. 11, hinc probat nomen, *qui est*, esse maxime proprium Dei, quia formaliter significat ipsum esse, quod est ipsa essentia Dei, et alia plura testimonia in sequentibus sectionibus citabo simul cum aliis Scholasticis. Nunc sufficienter probatur hæc veritas ex hoc eodem nomine, *qui est*, seu, *Ego sum qui sum*, quod Deus sibi imposuit, Exod. 3, adjunctis dictis et expositionibus Sanctorum, nam illud nomen, *qui est*, est nomen essentiale significans tres personas, ut sunt unus Deus, ut recte docet Dionys., c. 2, de Divinis nominibus, dicens, illud: *Ego sum qui sum*, de tota Deitate dictum esse, sicut illud: *Tu autem idem ipse es*, Psal. 101, et illud: *Qui est, qui erat, et qui venturus est, omnipotens*, Apocal. 1; August., lib. 3 contra Maxim., Episc. Arianorum, cap. 26, et in opusc. circa ea verba, *Ego sum qui sum*, tom. 6, in fine, et lib. 2, de Moribus Manich., c. 4, quibus locis ait hoc esse nomen *immutabilitatis*, quia omnia, quæ mutantur, aliquo modo desinunt esse, et *eternitatis*, quia illud, *est, et sum, idem valet*, inquit, *quod eternus sum*, in quo nihil fuit, nec futurum est, sed tantum est; unde concludit illo verbo significari naturam divinam in se incomutabiliter manentem; est ergo nomen essentiale conveniens personis ratione unius essentiæ. Unde recte Rupert., lib. 1 in Exod., cap. 14, dicit Deum, illo loco Exod. 3, duplex sibi imposuisse nomen, alterum naturæ, scilicet, *qui est*, alterum dignationis et gratiae, scilicet, *Deus Abraham et Deus Isaac*, etc. Ex quo licet colligere argumentum ab hoc posteriori nomine ad illud prius; nam, sicut secundo nomine significata est tota Trinitas per ordinem ad effectum seu gratiam ab illa manantem, ut est unus Deus, ita per primum nomen significata est per naturalem et essentiæ proprietatem convenientem illi, ratione unius naturæ et essentiæ; sed illud nomen, *qui est*, perinde significare ac, *qui existit*, seu existens, tum ex vi ipsius vocis constat, nam *est*, absolute dictum, seu secundum adjacens (ut dialectici dicunt) idem significat, *quod existit*; tum ex omnibus citatis Patribus, qui dicunt illo nomine significata esse Dei *eternitatem*, quæ semper eodem modo existit; *eternitas enim sine exis-*

tentia nec mente concipi aut fingi potest. Dicunt etiam illo nomine significatam esse differentiam inter Deum et creaturas, nam istae neque de se, nec semper ac necessario habent esse, neque in illo sunt immutabiles sicut Deus, quae differentia non est, nisi in esse existentiae. Unde Augustinus ex hoc nomine colligit saepe, ipsum esse, esse quodam modo Deo proprium, nihilque intimus illi convenire, nihil denique illi esse contrarium magis quam non esse, unde lib. de Vera relig., cap. 49: *Æternitas*, inquit, tantummodo est, quare ipsa sola dicere potuit: *Ego sum qui sum*; idem fere lib. de Fide et symbolo, cap. 4; sic etiam Gregorius, lib. 18 Moral., cap. 33: *Solus*, inquit, veraciter est, quia solus incommutabilis est; et Bernardus, lib. 5 de Consider., parum post princip.: *Nil competenter aeternitati, quæ Deus est, quam hoc nomen: Qui est; si bonum, si magnum, vel quidquid tale de eo dixeris, in hoc verbo instauratur, quod est*; et infra: *Per hoc quodammodo solus est ipse, qui suum ipsum est et omnium esse*. Ambrosius etiam, epist. 63, idem nomen explicans, inquit: *Hoc est verum nomen Dei, esse semper, id est existere; et Chrysostomus, hom. 44 in Joan., inquit: Hoc verbum, Qui est, sempiternum et sine principio, et vere ac proprie esse significat. Et eodem modo interpretatur Euseb., lib. 11 de Præpar., cap. 6 et 7, id est, qui necessario ac eodem modo semper existit; ubi etiam refert sententiam Pythagoræ et Platonis, qui hoc nomine Deum appellandum docuerunt; et ex Plutarcho refert ita explicasse verbum græcum quod in templo Delphico erat scriptum, ut qui illuc ingredierentur, eo verbo veleni salutarent seu confiterentur Deum, dicentes, Es.*

3. Ex his ergo sic concluditur argumentum: nomen, *qui est*, est essentiale; ergo significat proprietatem absolutam communem tribus personis; significat autem existere, seu existentiam; ergo existentia est proprietas absoluta, et maxime essentialis. Hanc rationem fecit D. Thomas, q. 2 de Potent., art. 1, differentiam constituens inter naturam creatam et divinam, quod natura creata non est suum esse; sed ipsum esse Dei est ejus natura et quidditas, et inde est quod proprium nomen ejus est, *qui est*, quia sic denominatur, quasi a propria sua forma. Unde Basilius, apud Lippomanum, in catena super Exod., cap. 3, exponens illud nomen, *Ego sum qui sum*, recte dixit: *Istud, Quis sum,*

unam eamdemque ac communem essentiam significat; et Nazian., orat. 36, quæ est secunda de Filio, et 4 de Theologia, dicit, inter omnia nomina Dei, *Ens*, et *Deus*, esse maxime propria, et inter hæc duo proprius esse nomen Entis: *Quia nos, inquit, naturam ejusmodi exquirimus, qua ipsum esse per se habet*: et hoc significat illud nomen *est*, seu, *Qui est*; et idem docuit Damasc., lib. 1 de Fide, c. 12; et Athanas., epistol. ad Orthod. de Synodis Arimini et Seleuciae congregatis, versus finem, seu fol. 8, inquit: *Cum audis, Ego sum qui sum, non aliud quippiam, sed ipsam simplicem, et beatam, et incomprehensibilem ejus, qui est, essentiam intellige*. Et oratione in hoc dictum: *Ea Deo, Deus est Verbum*, inquit: *Quemadmodum unum principium, et unus Deus, ita plane una est essentia, que dicit: Ego sum qui sum*. Et eodem fere modo Gregorius Nyssen., orat. de Infantibus qui præmature arripiuntur, nullam rem ait præter Deum ex sese habere essentiam, sed unam esse Dei naturam, cui hoc proprium est; nomine autem existentiae intelligit naturam existentem, ut aperte constat ex contextu; sic enim Augustinus, 5 de Trinit., c. 2, dicit essentiam Dei dictum esse *ab esse*, et sumit *esse* pro existere, ut clare constat ex littera; et eodem modo, 12 de Civit., cap. 2, dicit Deum esse *summam essentiam*, *quia summe est*; et Ambr., lib. 1 de Fide contra Arianos, c. 4, hinc etiam concludit, *hoc ipsum quod est, esse substantiam Dei*; et Hilar., 1 de Trinit., circa princip., tractans illud, *Ego sum qui sum*, inquit: *Admiratus sum planam absolutam de Deo significationem, quæ naturæ divinæ incomprehensibilem cognitionem, aptissimo ad intelligentiam humanam sermonem logueretur, non enim aliud proprium magis Deo quam esse intelligitur*. Denique Hieronymus, tom. 2, epist. 57 ad Damasum: *Una, inquit, est Dei et sola natura, que vere est; et propterea subdit inferius, solum Deum esse, qui existentia nomen vere tenet*.

4. Videbor fortasse plura Sanctorum testimonia congerere, quam materia postulabat; oportuit tamen initii obstare, et pullulantem errorem prorsus obruere, illumque, non sine sufficienti fundamento, temeritatis et erroris damnum ostendere. Reliquum vero est ut etiam ratione sententiam positam demonstremus. Prima sumi potest ex omnibus allegatis testimoniosis, quia in Deo una est aeternitas absoluta et essentialis, juxta illud Athanasii in Symbolo: *Non tres aeterni, sed unus*

aeternus; ergo similiter est una existentia absolute et essentialis; patet consequentia, quia, ut ex 1 part. constat, aeternitas est ipsa duratio Dei necessaria, et omnino eodem modo semper permanens; duratio autem vel idem omnino est cum ipsa existentia, non solum re, sed etiam ratione; vel certe intrinsece supponit illam, et est tanquam proprietas illius. Secunda ratio huic similis sumitur ex attributo immutabilitatis; est enim hoc attributum essentiale conveniens Deo ratione sue naturæ infinitæ; sed esse immutabilem includit essentialiter esse, seu existere, nam secundum rationem, necessario existere, supponit existere; immutabilitas autem inter alia dicit necessitatem existendi, quia necessaria permanentia in esse est primum ac præcipuum in immutabilitate; si ergo hæc necessitas existendi formaliter est ex absoluta et essentiali perfectione Dei, multo magis ipsum existere. Tertio, quia esse seu existere, est perfectio simpliciter, ut videtur per se notum, quia sine dubio in qualibet re est melius ipsum quam non ipsum; sed omnis perfectio simpliciter in Deo est absoluta et essentialis (ut ex 1 part. constat), tum quia necessario esse debet communis omnibus personis; tum etiam quia de ratione entis summe perfecti est, ut includat formaliter omnem hujusmodi perfectionem; Deus autem essentialiter est ens summe perfectum; ergo esse seu existere est absoluta et essentialis perfectio Dei. Et confirmatur, nam D. Thomas ubique docet ipsum esse non solum esse perfectionem simpliciter, sed etiam esse omnium perfectissimum, quia est omnium actus, ut patet 1 p., q. 4, a. 1, ad 3, et a. 2, ad 4, ubi ex Dionysio, c. 5, de Divin. nom., ait ipsum esse, esse perfectius quam vitam vel sapientiam, si considerentur prout ratione distinguuntur, quod idem repetit 1. 2, art. 3, ad 2, quibus locis etiam ait, ipsum esse Dei in sua perfectione includere perfectionem vitae, sapientiae, etc. Est ergo sine dubio hæc perfectio maxime absoluta et essentialis. Quarto, potest hoc ita explicari, quia impossibile est, etiam per intellectum nostrum, præscindere essentiam Dei ab existentia actuali; ergo talis existentia est de essentia ipsius Dei. Antecedens est tanquam principium per se notum apud philosophos et Theologos, quia hæc est prima differentia quam nos apprehendimus inter essentiam Dei et creaturæ, quod hæc, quia non essentialiter ac necessario existit, potest intelligi, abstrahendo ab actuali exis-

tiæ, non habet locum alia sententia, quia qui ita sentiunt de creaturis, id faciunt ut illas distinguant ab essentia Dei, quam vere dicunt per se ipsam essentialiter habere illam rationem entitatis actualis, quam essentia creature intelligitur habere per actum existendi; in nulla ergo probabili sententia habet verisimilitudinem ille opinandi modus.

6. Ad rationem ergo dubitandi respondeatur, duo principia falsa assumere: alterum est, existentiam substantialem et subsistentiam esse idem secundum rationem formalem, seu conceptum: in creaturis enim haec ex natura rei distinguuntur (ut sœpe dictum est), et in Deo possunt ratione distinguiri; alterum est, in Deo non esse aliquod subsistere essentiale et absolutum, de quo inferius disputandum est.

SECTIO II.

Utrum in Deo sit triplex esse existentiæ relativum, seu an sint tres existentiæ relativæ.

1. Hanc quæstionem non invenio ex professo seu in terminis disputatam ab antiquis Theologis, quamvis obiter videantur eam indicasse Scotus, in 1, d. 41, q. 1, ad 1; et Cajetanus, 1 part., q. 28, art. 2, ubi ante nonnullos annos, dum illam materiam tractarem, fuse illam disputavi, et partem affirmante docui, quam alii postea secuti sunt; alii vero contraria.

2. Prima igitur sententia esse potest, in Deo nullum dari esse existentiæ relativum, sed tantum illud unicum absolutum, de quo hactenus egimus. Quæ videtur esse sententia D. Thomæ in multis locis; infra, q. 47, art. 2, ad 3, expresse dicit, *in personis divinis non esse aliud esse personæ præter esse naturæ, et ideo tres personas non habere nisi unum esse;* et 1 part., q. 30, art. 2, ad 2, dicit, *personas divinas non distinguunt esse, in quo subsistunt;* expressius q. 2 de Potent., art. 1, in corpore inquit: *Quia essentia divina est suum esse, non accepit esse per supposita;* et art. 6, supponens esse existentiæ in Deo tantum esse absolutum, dicit: *Non est concedendum, quod aliquid absolutum in divinis multiplicetur, sicut quidam dicunt, quod in divinis est duplex esse, essentiale, et personale, omne enim esse in divinis essentiale est, nec persona est, nisi per esse essentia;* et q. 9 de Potent., artic. 3, ad 19, ait, *nullo modo concedendum esse quod in divinis sit, nisi unum esse, cum esse semper ad essentiam pertineat, cujus esse est sua essentia,*

relationes vero non addere aliquod esse, quia alias illud esset accidentale, et faceret compositionem; idem expresse in q. 8, art. 2, ad 41, et q. 1 de Veritat., art. 5, ad 18; et hanc sententiam videtur ubique defendere Capreol., in 3, d. 1, q. unica, art. 3, ad 2 contra 2 concl., et indicat ad argum. Durand. contra 4 concl., et d. 5, q. 2, art. 3, in fine solutionis, ad 2, et in solut. ad quintum principale; indicat etiam Cajetan. 1 part., q. 28, art. 2, ubi differentiam constituit inter relationem et essentiam divinam, et existentiam essentiæ et relationis, nam hanc dicit omnino esse eamdem re et ratione, quamvis illæ ratione distinguantur, unde concludit unam esse existentiam omnium relationum, quamvis ipsæ inter se realiter distinctæ sint. Citantr etiam Durandus et alii, qui ponunt in Deo subsistentiam absolutam, et negant relativas; sed non est eadem ratio de existentia et subsistentia, ut ex supra dictis sumi potest, et ex dicendis amplius constabit. Videtur huic sententiæ favere Augustinus, 5 de Trinit., cap. 9 et 10, et lib. 6, cap. 10, ubi omnia prædicata, quæ ad se dicuntur, negat multiplicari in Deo, ut æternitatem, bonitatem, omnipotentiam, magnitudinem; inter hæc autem videtur numerare ipsum esse Dei, quod ait esse ipsum intelligere, quod est maxime absolutum; idem autem est esse quod existentia. Item, lib. 7 de Trinit., cap. 4, in fine, esse et subsistere, indicat non posse esse relativa, unde sic inquit: *Aliud est Deo esse, aliud Patrem esse, quod enim est, ad se dicitur, Pater autem ad Filium;* et ibidem ait, quod sicut non dicuntur tres essentiæ Dei, ita nec tria esse, sicut nec dicuntur tres sapientiæ: *Quia unum est sapere in Deo, quia, scilicet, in ipso hoc est esse, quod sapere.* Hieronymus etiam nonnihil fayet in illa epistola ad Damasum, 57, 2 tom., inquit enim: *Quisquis tria esse, tres vñca; dicit, et tres naturas condunt asserere. Rationes, quæ pro hac sententia afferi possunt, commodius inferius propounderunt.*

3. Secunda sententia affirmat esse in Deo tria esse existentiæ relativa. Hanc secuti sunt moderni commentatores D. Thom., tam in hac quam in 1 p. Sed (ut quemadmodum sentio, loquar) ipsi non consequenter loquuntur, magisque constanter procedunt Capreol., Cajetan., et alii Thomisti; ipsi enim sentiunt in unaquaque re substantiali existentiam esse unicum simplicem actum totius suppositi et naturæ, quam dicunt in creaturis esse enti-

tatem distinctam ab essentiâ, cuius est actus. Et ita in uno supposito tantum ponunt unum esse, per quod tam suppositum quam natura existit; unde ex creaturis ad divina ascendendo, quamvis esse divinum differat a creato, quia est ipsa essentia et natura Dei, tamen in ratione, et (ut ita dicam) in perfectione actus debet excellentiori modo habere quidquid habet esse creaturæ; ergo, sicut unicum esse simplex est sufficiens actus, per quem existit persona creata, et ejus natura, ac personalitas, ita illud unicum esse absolutum et infinitum Dei, erit sufficiens ratio existendi, tam naturæ divinæ, quam omnibus personis. Deinde in creaturis, quamvis quod quid est relationis, sit respectivus, tamen juxta horum opinionem, qui distinguunt existentiam realiter ab essentia, existentia relationis non est respectiva, sed est vel existentia ipsius fundamenti, vel est quidam actus seu terminus essentiæ, quam respicit, et non terminum ad quem ipsa refertur; sic ergo multo magis intelligi posset in divinis relationibus, quamvis distinguantur quasi in ratione formalis respiciendi terminum, nihilominus posse unica existentia existere. Denique, posito illo fundamento de distinctione essentiæ et existentiæ, non potest ex distinctione entitatum colligi distinctio existentiarum, ut constat, quia etiam in creaturis anima et corpus distinguuntur realiter, et tamen dicuntur habere eamdem indivisibilem existentiam. Cujus ratio est, quia juxta illam sententiam existentia non est de intrinseco conceptu cuiuscumque entitatis vel modi, aut rationis realis actualis, unde neque ex distinctione subsistentiarum relativarum potest distinctio existentiarum colligi, quia, sicut in creaturis existentia et subsistentia ex natura rei distinguuntur, ita in divinis possunt ratione distinguiri; et sicut in creaturis, licet subsistentia sit quid distinctum a natura, nihilominus existentia naturæ est existentia ipsius subsistentiæ, et e contrario, ita in divinis intelligendum esset proportionaliter, ut dictum est. Quia hoc potius pertinet ad perfectionem ipsius esse. Quocirca, si verum esset illud principium, seu ille modus sentiendi de existentia, contraria sententia mihi probabilior videretur; quia tamen existimo existentiam in omni re, tam divina quam creata, nihil aliud esse quam uniuscujusque rei actualem entitatem, ideo huic sententiæ adhæreo, sicut semper adhæsi. Sed oportet eam convenienter explicare. Advertendum

est enim duplice posse in Deo ponи existentiam relativam: uno modo, ut natura divina nostro modo intelligendi per illam existat; alio modo, ut ipsa relatio, seu persona divina, secundum id quod est illi proprium, intelligatur per illam existere.

4. *Deus tantum existit per suum esse absolute.* — Dico ergo primo: divina natura tantum existit per suum esse absolute, neque potest ullo modo vere dici existere per existentiam relativam, unde ad hoc non esset necessarium ponere existentias relatives in Deo. Hæc conclusio videtur mihi certa, et eam existimo potissimum intendere. Thomam in multis ex citatis locis, quam præsertim explicit in illa q. 2 de Potentia, art. 1, dicens: *Quia ipsa essentia est suum esse, non accipit esse per supposita, in quibus est; unde per unum et idem esse, est in communicante, et in eo cui communicatur, et sic manet eadem secundum numerum in utroque.* Et ratio est clara, tum ex dictis, tum ex positio fundamento, primum, quia essentia divina, ut præcisa a relationibus, se ipsa, seu, quod idem est, sua existentia absoluta perfectissime et essentialiter existit, unde ad existendum non indiget alia existentia, etiam ratione distincta. Deinde, quia existere per existentiam nihil aliud est quam esse actualem entitatem; sed nulla entitas præsertim simplicissima constituitur etiam secundum rationem in esse entitatis actualis, nisi se ipsa; ergo multo minus divinitas.

5. *In Deo tres existentiæ relativæ, realiter inter se, ratione ab existentia absoluta distinctæ.* — *Relatio in creaturis habet existentiam distinctam ab existentia subjecti.* — Dico secundo: unaquæque relatio divina, ut sic, existit propria existentia relativa ratione tantum distincta ab existentia absoluta; unde fit ut in tribus personis sint tres existentiæ relativæ realiter inter se distinctæ. Hanc conclusionem necessario asserere debent omnes, qui sentiunt existentiam uniuscujusque rei nihil aliud esse quam actum entitativum, seu actualem entitatem ejus, et ita illam indicavit Scot., in 1, distinct. 11, q. 2, ad 1 argum. 2 opinionis; ex antiquis vero auctoribus, eam invenio expresse in Richard. de S. Victor., lib. 4 de Trinit., cap. 16, ubi distinguit in divina natura existentiam quæ est pluribus communis, et existentiam omnino incommunicabilem, et illam dicit esse unicam et propriam divinæ naturæ; in cap. vero 17, ostendit existentias incommunicabiles multiplicari juxta numerum personarum, quod sequenti-